

Procés Participatiu per la Llei de Patrimoni Cultural

Document de resultats del debat sectorial sobre Patrimoni Arquitectònic

Introducció

El Departament de Cultura posa en marxa un procés participatiu per a l'actualització i millora del règim de protecció i conservació del patrimoni cultural català amb els objectius següents:

- Informar la ciutadania d'aquesta iniciativa de regulació i ordenació del patrimoni cultural a Catalunya.
- Organitzar un diàleg social ampli i divers sobre la normativa en matèria de patrimoni cultural al llarg del territori català.
- Emprar els resultats del procés en la definició de la llei i de les actuacions associades, traslladant la informació obtinguda als grups parlamentaris amb l'objectiu de contribuir en el debat polític entorn a l'avantprojecte de la Llei de patrimoni cultural.

La finalitat és conèixer l'opinió de la ciutadania en general, les entitats i els sectors professionals relacionats amb aquesta matèria sobre com es pot actualitzar i millorar el règim de protecció, conservació, acreixement, investigació, difusió i foment del patrimoni cultural català.

Aquest procés participatiu es va iniciar al mes d'octubre de 2024, i finalitzarà al desembre del mateix any. Es preveu la celebració de 6 sessions de debat territorials, presencials, i 6 sessions de debat sectorials, virtuals.

El present document recull els resultats relatius a la primera sessió de debat sectorial, referent al Patrimoni Arquitectònic.

Data, horari i ubicació

5 de novembre de 2024 de 10h a 12h de manera virtual a través de la plataforma Zoom.

Agenda de la sessió

10.00h a 10.15h: Benvinguda i reflexions per a una nova Llei del Patrimoni Cultural Català

10.15h a 10.20h: Context del procés participatiu

10.20h a 11.15h: Dinàmica 1: Debat entorn als eixos 1 i 2

11.15h a 11.55h: Dinàmica 2: Debat entorn a l'eix 3

11.55h a 12.00h: Conclusions, properes passes i tancament de la trobada

Persones participants

Van assistir un total de 19 persones a la trobada, de les quals 12 eren dones (63%), i 7 eren homes (37%).

Resultats de la sessió

Eix 1. Definició de Patrimoni i Eix 2. Competències i coordinació

L'objectiu de la dinàmica era, a través d'un conjunt de preguntes plantejades, obrir el debat entre les persones participants per tal de recollir aportacions entorn a la definició de patrimoni que escauria que incorporés la futura Llei, així com la identificació d'elements clau a incorporar-hi en relació al marc competencial i la coordinació entre agents, amb la voluntat d'actualitzar el text així com de resoldre'n les mancances i disfuncionalitats.

La dinàmica s'ha dividit en dues parts, 2-3 minuts de reflexió personal, i després el debat entorn a les preguntes per a la reflexió.

Resultat del debat:

Eix 1. Definició de Patrimoni

Missatges clau:

- Caldria que la nova Llei permeti valorar el patrimoni no només per la seva antiguitat o col·leccionisme, sinó pel seu valor social actual i ús potencial. Això inclou integrar elements més moderns i promoure usos que el mantinguin viu i accessible, amb una llista d'usos compatibles que en permetin la conservació i utilització reversible.
- Es proposa considerar el patrimoni com un dret humà, reconeixent-lo com a part de la identitat, memòria col·lectiva i cohesió social, amb una definició inclusiva que respongui a la diversitat de la societat catalana i la seva evolució.
- Es considera necessari articular mecanismes per revisar el que es considera patrimoni, adaptant les proteccions i possibilitant que alguns béns puguin perdre aquesta condició quan sigui necessari per garantir la sostenibilitat de la protecció patrimonial a llarg termini.
- Es proposa coordinar millor la protecció patrimonial amb la planificació urbanística, inspirant-se en models d'altres països i afavorint una convergència entre arquitectura i urbanisme per a una gestió integrada i sostenible del patrimoni.

Aportacions i contingut de la conversa:

- Es comenta que ja hi ha molt acumulat amb projecció futura difícil, així que caldria incorporar el valor que donen les persones al patrimoni, l'ús potencial que pot fer aquest patrimoni a la societat a la que s'adreça. Si no, només tindrem una enorme col·lecció. Cal tenir un criteri que permeti triar, diferent del que s'ha fet servir fins ara.
- Es planteja també la necessitat de recollir també elements més moderns del patrimoni. Els elements que formen part de temps més recents també és més fàcil que formin part de la vida de la gent. Caldria intentar que els elements patrimonials no siguin elements aturats en un moment llunyà, sinó que formin part de la societat, i vinculació per part de les persones. Hi ha elements moderns

en un estat de molt mala conservació. El Col·legi d'Arquitectes va identificar alguns béns en aquesta situació.

- Es planteja que hi ha un tipus de patrimoni que s'està museïtzant, però que caldria avançar cap a un model que el fet de ser patrimoni no invalidi els usos d'un bé, per a què siguin béns vius.
- Per promoure l'ús del patrimoni, es proposa que caldria eliminar el text que limita l'ús dels béns a allò que sigui compatible amb la protecció del patrimoni. Caldria fer una llista dels usos compatibles.
- Actualment el planejament urbanístic està preveient usos pels béns patrimonials que impedeixen posar en marxa el patrimoni de manera viva. Es proposa donar-los usos reversibles que en permetin la conservació, així com identificar quines són les opcions compatibles amb el bé patrimonial.
- Caldria trobar punts de coordinació i entesa entre la protecció patrimonial i la protecció urbanística. Hi ha altres països com Itàlia amb referències d'usos que ens poden orientar.
- Es planteja la necessitat de garantir l'accés al patrimoni com a un dret humà.
- Es planteja com cal articular el concepte de patrimoni "català" o "de Catalunya", la necessitat d'incorporar les visions d'altres persones o de reflectir els canvis en la societat. En l'àmbit d'arquitectònic, es planteja que cal recollir allò en el territori català, entenent la capacitat de gestió disponible.
- Avui en dia tot és susceptible de ser patrimonialitzable. Si la definició és molt concreta, o recull tipologies de patrimoni concretes, és susceptible de deixar coses fora.
- Caldria plantejar-se que no tot podrà tenir el màxim nivell de protecció.
- Es planteja la necessitat d'articular mecanismes que permetin depurar el que es considera patrimoni, introduint la possibilitat de que les coses deixin de ser patrimoni, com a forma de fer la protecció patrimonial sostenible en el temps.
- Es planteja que el debat s'hauria de limitar als nivells adequats per l'instrument legal (Llei) i marcar la línia a partir de la qual cal reglamentar i aprovar altres instruments per la seva aplicació real.
- Es planteja que cada vegada hi ha una major separació entre l'arquitectura i l'urbanisme, i a nivell d'enfocament del text legal i de la seva exposició de motius, fora interessant reflexionar entorn a aquesta separació i com poder enfocar una major convergència i coordinació.
- Es planteja la necessitat de vetllar pels oficis i professionals.
- Es proposa que la definició de patrimoni a la Llei comenci per reconèixer-lo com un dret humà. Això implica una visió inclusiva i transversal, que entengui el patrimoni com un element fonamental per a la identitat, la memòria col·lectiva i la cohesió social.
- Es proposa que el patrimoni arquitectònic inclogui tant els edificis i elements monumentals com aquells que, tot i no ser tan visibles, transmeten valors culturals importants, com les tècniques constructives o les condicions socials associades.
- Es considera important no separar el patrimoni arquitectònic del patrimoni arqueològic i paleontològic, ja que sovint un element patrimonial és a la vegada arquitectònic i arqueològic.

Eix 2. Competències i coordinació

Missatges clau:

- Es destaca la importància d'una bona coordinació entre professionals (historiadors, arquitectes, arqueòlegs, restauradors, etc.) i la necessitat d'espais de trobada per evitar que el treball independent ignori aspectes essencials. Es proposa crear una "comissió pont" formal que integri departaments com Cultura, Patrimoni, Urbanisme, Turisme i Educació per assegurar una visió completa i coherent en la protecció del patrimoni.
- Es planteja la possibilitat de fer públiques les decisions i criteris de les comissions de patrimoni, inspirant-se en països on aquestes comissions són obertes al públic, per incrementar la transparència i la implicació ciutadana en la protecció del patrimoni cultural.
- Es considera que l'excés de burocràcia limita l'ús i aprofitament social del patrimoni. Per alleugerir les tasques de les comissions de patrimoni, es proposa delegar la gestió de béns no classificats com a BCIN o BCIL als municipis, permetent que aquests recursos tinguin una atenció més personalitzada i pràctica.
- Es suggereix que la nova llei integri tant el patrimoni material com immaterial, establint una perspectiva interdepartamental per evitar conflictes amb altres àmbits com turisme o urbanisme. També es recomana que el procés d'elaboració inclogui una representació interdisciplinària, amb la participació tant d'experts amb experiència com de nous agents, per reflectir una visió renovada del patrimoni en la societat actual.

Aportacions i contingut de la conversa:

- Es planteja la necessitat de coordinar equips en espais físics, a vegades pot quedar difuminat en alguns àmbits com en els conjunts patrimonials. El treball per separat pot portar a ometre qüestions rellevants.
- Es destaca la necessitat d'una bona coordinació entre els diversos professionals implicats en la protecció del patrimoni (historiadors, arqueòlegs, arquitectes, etc.), per evitar malentesos i garantir una intervenció adequada. Es demana que, a l'hora d'intervenir en el patrimoni arquitectònic, els tècnics responsables tinguin les competències i sensibilitat adequades per garantir una intervenció respectuosa amb els valors patrimonials.
- Es considera important recuperar la relació directa i personal entre els tècnics implicats en les obres (arquitectes, arqueòlegs, restauradors), que actualment es veu substituïda per processos burocràtics i virtuals.
- Es planteja la necessitat de coordinar espais de trobada i coordinació, una comissió pont formalment creada, entre diferents departaments com ara Cultura i Patrimoni, també amb Urbanisme i altres àmbits com el turisme, l'atenció social o educació. Es referencien experiències de grups de treball que ja s'han donat en la Direcció General de Patrimoni Cultural.

- Es destaca la necessitat de que cada administració i agent tingui clar quines són les seves competències i responsabilitats per evitar conflictes i malentesos en la protecció del patrimoni.
- Molts monuments en zones urbanes tenen una edificabilitat que permeten construir més metres que el que és estrictament el monument, generant col·lisió entre el dret privat sobre el propi bé immoble, i el dret públic de protecció del patrimoni.
- Es planteja que la llei anterior tenia la virtut de posar per sobre la decisió patrimonial per sobre de la resta.
- Es planteja que es podria obrir que els criteris o decisions que prenguin les comissions de patrimoni, i que fossin públics. A nivell de referència, es comenta que hi ha països en què les comissions de patrimoni són obertes al públic.
- Es planteja traslladar la gestió d'altres béns que no són BCIN o BCIL als municipis amb la voluntat de poder alleugerir la feina de les comissions de patrimoni permetre que aquests béns tinguin una major atenció.
- Es destaca que la burocràcia excessiva i la limitació d'usos del patrimoni dificulten la seva aplicació pràctica i el seu aprofitament social. Cal millorar la connexió entre les estratègies de desenvolupament i la protecció del patrimoni.
- Es planteja que podria ser pertinent analitzar el cos normatiu en altres països (com ara França) per veure com es resolen alguns aspectes complexos.
- Es planteja la necessitat d'incorporar en el procés d'elaboració de la llei tant a agents de perspectives interdisciplinars amb llarg recorregut i experiència, com a agents més joves que estan impulsant ara el sector.
- Es planteja que sovint no es fa un anàlisi del valor del patrimoni que es protegeix, i així l'enfocament de la seva protecció i impuls de l'ús serà més actualitzat, amb visió holística del seu ús i paper en l'entorn i context.
- Es proposa que la nova llei sigui una llei única que integri tant el patrimoni material com immaterial, i que sigui interdepartamental per evitar conflictes amb altres lleis, com les d'economia, turisme, i urbanisme.
- Es proposa millorar la difusió del patrimoni per evitar la desconexió social. Caldria reforçar la relació entre Cultura i Educació i potenciar el paper de col·legis professionals, entitats i associacions de veïns en la difusió del patrimoni.

Eix 3. Reptes en l'àmbit del Patrimoni Cultural

Missatges clau:

- Es planteja que, a més de preservar els espais patrimonials, caldria valorar l'ús continuat d'aquests béns, com en el cas de les farmàcies històriques. Es suggereix un enfocament que preservi l'ús patrimonial o, si això no és viable, que en reconegui el valor simbòlic i identitari.
- La digitalització de processos de restauració i conservació és una proposta per facilitar la transparència i accessibilitat del patrimoni, sense exposar-lo a riscos físics. Això també permetria preservar coneixement i garantir-ne l'accessibilitat futura.

- Es proposa una gestió coherent del territori per la crisi climàtica, prioritzant les energies renovables en zones no patrimonials i establint criteris flexibles per la instal·lació de mesures d'eficiència energètica en edificis històrics.
- Es proposa reconèixer i incentivar el paper dels propietaris privats en la preservació del patrimoni mitjançant suport financer, ja que tenen un rol essencial en la seva protecció i posada en valor dins de la comunitat.

Aportacions i contingut de la conversa:

- Es planteja la necessitat de donar un valor patrimonial a l'ús de certs béns o espais, com amb l'exemple d'espais que tenen un valor perquè han estat farmàcies durant molt de temps i ara es protegeix només l'espai però es permet qualsevol tipus d'ús.
- A nivell del sistema de sancions, es planteja la importància de què només tingui un paper punitiu, sinó que pugui ser també de tipus premi o incentivador.
- Es planteja que es podria fer ús de la tecnologia per a gravar les intervencions de restauració i conservació dels béns per a què s'hi pugui accedir, essent útil per a l'accessibilitat però també per a la generació i preservació del coneixement.
- Es planteja que no tot el patrimoni pot ser accessible i que forçar-ho podria malmetre'ls. Tanmateix, es pot fer ús de les eines tecnològiques per a facilitar l'accessibilitat en el màxim de qualitat possible.
- Es planteja que l'articulat reculli el dret de les persones propietàries de patrimoni a rebre suport econòmic per a reconèixer-los també el seu rol i importància en la protecció del patrimoni.
- Es proposa una gestió global del territori per l'emergència climàtica, evitant actuacions individuals. Cal prioritzar instal·lacions fotovoltaïques i eòliques en sòl industrial i equipaments, abans que afectar edificacions amb valors patrimonials, protegides o no.
- Es proposa establir criteris clars per a la implantació de noves instal·lacions en edificis patrimonials, amb flexibilitat per complir normatives d'edificació i eficiència energètica.
- Es suggereix crear un repositori de bones pràctiques i abordar la rehabilitació del patrimoni davant els canvis climàtics.
- Es considera necessari revisar com abordem la protecció del patrimoni cada cop que actuem en un element construït. Cal valorar els aspectes temporals, socials i simbòlics d'allò que intervenim i definir les actuacions segons aquests valors.
- Es suggereix contemplar la compra de patrimoni construït de la mateixa manera que es fa amb obres d'art, per preservar-ne el valor històric i cultural.

Properes passes

- Es poden fer arribar els comentaris o matisos que escaiguin per a complementar aquest document.
- Es pot seguir participant a través del [Portal Participa](#), a l'apartat "Proposa".

- Es publicaran les conclusions de totes les sessions de debat, així com un informe final del procés participatiu.